

IN MEMORIAM MR. DR. A. H. J. HEYNSIUS DOOR MR. DR. C. P. ZAAIJER

DE redactie van het Rotterdamsch Jaarboekje heeft gelijkelijk, dat zij eene herdenking van Mr. Heynsius wenscht. Hij heeft eerst als hoofdambtenaar ter secretarie, waarnemend secretaris (1892-1903), dan als secretaris der gemeente (tot November 1923) zijne beste krachten aan Rotterdam gegeven.

Dat is geen ijdel woord, doch eene omschrijving, die beneden de werkelijkheid blijft.

Hij gaf zich geheel aan de Gemeente, met welker bloei hij heeft medegeleefd.

Hij was de steun van een bestuur, dat dien bloei wist te leiden en te ontwikkelen, de penvoerder in oud-Hollandschen trant, die het geheel beheerschte doch nimmer zijne positie uit het oog verloor. Hij zocht niet te schitteren naar buiten, doch werkte achter de schermen.

Johan de Witt schreef in 1662 aan onze gezanten in Engeland: „bestaende alle myne glorie ende 't best van alle myne „actiën daerin, dat ik mijne Superieuren ende vooral mij „selven moge voldoen, waerin ick niet soude kunnen reü- „seeren, indien ick niet haer Ed. Gr: Mo. alleen ende in 't „'t geheel toeschreef de eer ende kracht van al 't gene by „haer geresolveert ende in 't werck gestelt wordt.”

Waarschijnlijk had Heynsius deze uitlating tot de zijne willen maken, ware het niet dat zijne bescheidenheid hem eene vereenzelviging met den grooten Raadpensionaris moeilijk zoude hebben gemaakt.

Want bescheiden was hij in hooge mate: het bewijs van zijn echt wetenschappelijken aanleg, die hem als erfenis van zijn vader, den beroemden Leidschen hoogleeraar Dr. A. Heynsius, ten deel was gevallen.

Hij, de voortreffelijke, nam bij voorkeur den schijn aan alsof hij de grenzen der middelmatigheid niet overschreed. Dat was geen comédie, hij meende dat werkelijk.

Doch *zijne* Edelgroot Mogenden wisten wel beter; Burge-meester en Wethouders (hij sprak gaarne eerbiediglijk van

„het College”) wisten, aan welke bekwame handen het stellen der voordrachten en hare voorbereiding was toevertrouwd; los was de stijl niet, maar degelijk en bedachtzaam, zooals hij zelf was.

En kon ik aan de raadsleden gelegenheid tot spreken geven, zij zouden als om strijd de groote bereidvaardigheid van den Secretaris prijzen, die hun altijd met grondige inlichtingen ten dienste stond. Dat was voor hem een eer en een genoegen.

Ook buiten Rotterdam was zijn goede naam gevestigd: Prof. Oppenheim roemde op zijn college in het Staatsrecht Heynsius als het type van een goed secretaris. De ambtgenooten van andere groote gemeenten erkenden hem als hun primus.

Toen hij met gebroken gezondheid, 31 October 1923, aftrad, is het overduidelijk gebleken, hoe zijne groote verdiensten door Rotterdam zijn gewaardeerd. Burgemeester Wytema noemde hem een vraagbaak voor velen, voor wethouders en raadsleden, voor ambtenaren en publiek. Hij voegde er zelfs bij: in het groote, soms ingewikkelde raderwerk der Rotterdamsche gemeente-administratie is, tot op dit oogenblik, de secretaris de spil, waar alles om draait.

De Regeering schonk hem „de Leeuw”, wat hem groote voldoening heeft gegeven.

De tijd van verpoozing was voor hem, op 60-jarigen leeftijd, gekomen: hij had zich tot dusver weinig tijd daarvoor gegund. Zijne lieve vrouw plaagde hem met „de Gemeente” (met een groote g) en zijne vrienden, altijd welkome bezoekers ten stadhuize of in zijne woning, hadden in diezelfde Gemeente eene geweldige mededingster zelfs bij vriendschappelijken kout, wat intusschen aan hunne vriendschappelijke gezindheid geen afbreuk deed.

Eene reis naar het buitenland (in het bijzonder Italië) bracht geen herstel van gezondheid, doch wel ontspanning. Hij vond de Italianen sympathiek en merkte op, hoe goedig zij zijn tegenover de dieren en de kinderen. In October 1924 schreef hij mij uit Florence: „Waarom is dat anders toe te schrijven dan aan de goedmoedigheid der bevolking? Je moet ze dan ook zien, zooals ze met hun wagentje van de

8. MR. A. H. J. HEYNSIUS.

9. DE BEGRAFENIS VAN MR. A. H. J. HEYNSIUS. NAAR EEN FOTO VAN POLYGOON.
VAN RECHTS NAAR LINKS OP DE EERSTE RIJ: MR. J. DONNER, MR. M. SMEDING
MR. P. DROOGLEEVER FORTUYN, MR. J. B. KAN, MEJ. DR. H. C. H. MOQUETTE.

„bergen afkomen, wagens met wijn, groente en wat al meer, „getrokken door een ezel, muilezel of paardje; vaak, als de „vracht groot is, door een paard, dat een kleineren makker „naast zich heeft; het paardje daarbij door een wit kleed of „een fantastische pluim beschermd tegen de vliegen. 't Zijn „niet alleen karretjes voor vervoer van goederen, maar „wagentjes, ook vele, eveneens op twee wielen, die uitslui- „tend voor verplaatsing van de menschen, tot drie toe, die- „nen. En dan, zooals bij stilstaan vóór een winkel, een bij „'t spannetje behoorende jongen vaak zijn beestje staat aan „te halen. Aardig is ook, hoe de vrachtrijders, gaande naast „hun wagen, hun dier met een verschillend oho naar recht- „schen of linkerkant schijnen te dirigeeren; de zweep moet „er bij knallen, maar zij doet geen kwaad en zoo noodig „wordt er een lied gezongen om den moed erin te houden.”

Dat is andere taal dan die van eene dorre voordracht en andere stijl dan die, waaraan het College gewend was.

Na zijne vestiging in den Haag (1925) gaf hij zijne belangstelling aan zaken, welke voorheen niet in zijne tijdsverdeling konden worden geplaatst. Vooral geschiedkundige werken hadden zijne aandacht en bewondering.

Nog in Maart 1931 schreef hij (om zich zelf gelijk te blijven weder naamloos) een artikeltje in de N.R.C. waarin, met vermelding van vele technische bijzonderheden, de verdiensten van den aftredenden directeur van het gemeentelijk gasbedrijf Ir. M. C. Sissingh werden aangetoond.

Het spreekt vanzelf, dat hij na zijn aftreden den loop der zaken in *zijne* gemeente met belangstelling gevolgd heeft; met deernis moest hij dan constateeren, dat er sinds zijn heengaan veel was veranderd.

Op 19 September 1931 is een eind aan zijn lijden gekomen. De teraardebestelling op Oud Eik en Duinen, door vele Rotterdammers bijgewoond, was plechtig. De laatste eer aan een man uit één stuk, van den na-Thorbeckiaanschen stempel, een sieraad van Stad en Lande.

Zijne klassieke figuur geeft, naar ik meen, het recht om te eindigen met een regel van Horatius: „Multis ille bonis flebilis occidit.”